ECLI:LV:AT:2018:0629.A420277415.1.L

Lieta Nr. A420277415
SKA-315/2018
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2018.gada 29.jūnijā

Augstākās tiesas tiesnešu kolēģija šādā sastāvā:
tiesnese Līvija Slica,
tiesnese Veronika Krūmiņa,
tiesnese Ieva Višķere

rīcības sēdē izskatīja /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 28.novembra spriedumu administratīvajā lietā, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Lauku atbalsta dienesta 2015.gada 20.jūlija lēmuma Nr. 10.6.4-15/15/670-S/695 atcelšanu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ 2014.gadā pieteica vienotajam platības maksājumam lauksaimniecībā izmantojumu zemi.

Ar Lauku atbalsta dienesta 2015.gada 20.jūlija lēmumu Nr. 10.6.4-15/15/670-S/695 pieteicējam piemērots atbalsta samazinājums 61 % apmērā, kā arī noteikts atmaksāt nepamatoti saņemto avansa maksājumu.

Pieteicējs vērsās tiesā, lūdzot atcelt lēmumu daļā par atbalsta apjoma samazinājumu 60 % apmērā.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 28.novembra spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[2.1] Lietā ir strīds par atbalsta apjoma samazinājuma piemērošanu 60 % apmērā par to, ka pieteicējs nav izpildījis savstarpējās atbilstības prasību par minimālo lauksaimniecības dzīvnieku blīvumu – vismaz 0,20 liellopu vienības uz vienu pastāvīgo pļavu un ganību hektāru. Šāda prasība ir noteikta Ministru kabineta 2013.gada 12.marta noteikumu Nr. 139 „Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros" (turpmāk – noteikumi Nr. 139) 15.12.apakšpunktā un atbilst Eiropas Savienības Padomes 2009.gada 19.janvāra regulas (EK) Nr. 73/2009, ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, kā arī groza regulas (EK) Nr. 1290/2005, (EK) Nr. 247/2006, (EK) Nr. 378/2007 un atceļ regulu (EK) Nr. 1782/2003 (turpmāk – regula Nr. 73/2009) 6.panta pirmajam punktam un 3.pielikumam, kas atļauj dalībvalstīm noteikt šāda veida prasības nacionālajā likumdošanā.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējam nav reģistrēta ganāmpulka 2014.gada 1.jūlijā, tādējādi pieteicējs nav izpildījis iepriekš minētās prasības.

[2.2] Regulas Nr. 73/2009 24.pants paredz noteikumus maksājumu samazināšanai un nepiešķiršanai, ja nav izpildīti savstarpējās atbilstības noteikumi. No regulas Nr. 73/2009 24.panta otrās un trešās daļas secināms, ka regula iedala nodarījumus pēc vainas formas divās grupās: 1) ar nodomu (tīši) izdarīti; 2) nolaidības (neuzmanības) rezultātā pieļautie. Regulā nav sniegtas tīša pārkāpuma un nolaidības rezultātā izdarīta pārkāpuma definīcijas, tādējādi atļaujot plašākas iespējas šo jēdzienu skaidrošanā iestādēm, kas veic tiesību normu piemērošanu.

[2.3] Noteikumi Nr. 139 114.punktā ir uzskaitīti pārkāpumi, kuri ir atzīstami par tīšiem Eiropas Komisijas regulas Nr. 1122/2009, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes regulu (EK) Nr. 73/2009 attiecībā uz savstarpēju atbilstību, modulāciju un integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu saskaņā ar minētajā regulā paredzētajām tiešā atbalsta shēmām lauksaimniekiem, kā arī, lai īstenotu Padomes regulu (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz savstarpēju atbilstību saskaņā ar vīna nozarē paredzēto atbalsta shēmu (turpmāk – regula Nr. 1122/2009) 72.panta izpratnē, tai skaitā noteikumu Nr. 139 114.3.apakšpunktā tieši ir norādīts, ka par tīšu pārkāpumu ir atzīstama šo noteikumu 15.12.apakšpunktā minēto prasību neievērošana vismaz 30 % no lauksaimniecības zemes platības.

Pieteicējs pēc būtības nepiekrīt minētajai tiesību normai.

[2.4] Vainas forma, pārkāpuma raksturs un saistību neizpildes apjoms atbalsta maksājumu lietās ir savā starpā saistīti. Ja persona, piesakoties atbalsta maksājumam, apstiprina, ka tā nodrošinās minimālo lauksaimniecības dzīvnieku blīvumu, tad personai jau parakstīšanas brīdī jābūt priekšstatam, kā tā īstenos šo pienākumu. Gadījumos, kad, parakstot iesniegumu platību maksājuma saņemšanai, persona pēc būtības apzinās (vai tai ir jāapzinās), ka tā nespēs izpildīt parakstītās saistības, tad atzīstams, ka saistību neizpilde ir notikusi apzināti (tīšs pārkāpums).

[2.5] Ņemot vērā, ka pieteicēja deklarētā ganību un pļavu zeme ir 573,19 ha, platību maksājumu saņemšanai pieteicējam bija jābūt ganāmpulkam ar 115 pieaugušiem liellopiem. Nav pamata pieņemt, ka pieteicējs varētu 2014.gadā izpildīt savstarpējās atbilstības prasības pat nelielā apjomā. Pārkāpums ilgst jau no 2013.gada. Ņemot vērā, ka noteikumu Nr. 139 regulējums tieši noteic, ka ir jānodrošina minimālais lauksaimniecības dzīvnieku blīvums, kā arī tiesību normā ir tieši norādīts uz sekām, pieteicējam bija jāapzinās gan savas bezdarbības prettiesiskums, gan arī tiesiskās sekas, kas iestāsies.

Lietā esošie apstākļi kopumā norāda, ka pārkāpums ir izdarīts apzināti, proti, pieteicējs ir apzinājies (vai viņam vajadzēja apzināties) jau atbalsta maksājuma pieprasīšanas brīdī, ka viņš neizpildīs uzņemtās saistības.

[2.6] Saskaņā ar regulas Nr. 1122/2009 72.panta 1.punkta otro teikumu samazinājumu nosaka robežās no 15 % līdz 100 %, ievērojot kontroles ziņojuma izvērtējumu saskaņā ar 54.panta 1.punkta „c" apakšpunktu. 54.panta 1.punkta „c" apakšpunkts paredz, ka novērtējuma kritēriji ir „nopietnība", „apjoms", „ilgums" un „atkārtošanās".

Pārkāpuma nopietnība ir atkarīga no neatbilstības seku nozīmīguma, ņemot vērā neizpildīto kritēriju mērķus. Tiesību normas mērķis, ar kuru ieviesta konkrētā prasība, ir nepieļaut atbalsta izmaksu tādām personām, kuras faktiski neveic lauksaimniecisko darbību. Konkrētajā gadījumā lauksaimniecības

zemes platība ir ļoti liela, bet pieteicējs nav iesniedzis dienestam vai tiesai pierādījumus, kas liecinātu, ka tiek veikta liellopu audzēšana. Tādējādi secināms, ka lietā esošie pierādījumi pamatā norāda uz to, ka pieteicējs pārskata periodā lauksaimniecības zemi izmantoja kā investīcijas objektu, nevis lauksaimnieciskajā darbībā, ražojot lauksaimniecības produkciju un to realizējot.

Vērtējot pārkāpuma neatbilstības apmēru, konstatējams, ka pieteicējs neievēro savstarpējās atbilstības prasību par minimālo lauksaimniecības blīvumu 99,6 % no kopējās deklarētās platības. Ņemot vērā, ka 20 % samazinājums ir piešķirams par to, ka netiek ievērota savstarpējās atbilstības prasība vismaz 30 % no lauksaimniecības zemes, tad gadījumā, ja savstarpējā neatbildība ir attiecināma uz 99,6 % no zemes, sankcijai arī ir jābūt vismaz trīs reizes lielākai.

Pārkāpums ir ilgstošs un pastāvīgs, proti, pārkāpums netiek novērsts nevienu brīdi 2013.–2014.gada ietvaros.

Regulas Nr. 1122/2009 54.panta 1.punkta „c" apakšpunktā norādīto kritēriju pārbaude norāda uz to, ka samazinājums 60 % apmērā atbilst pārkāpuma apmēram, nopietnībai un ilgumam. Līdz ar to secināms, ka dienesta piemērotais sods ir samērīgs, lēmums ir tiesisks un pamatots.

[3] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 104.panta trešo daļu. Ministru kabinets var noteikt prasību par minimālo ganāmpulku blīvumu, taču nevar definēt tīšus pārkāpumus saskaņā ar regulas Nr. 1122/2009 72.pantu. Šī norma noteic kritērijus samazinājuma noteikšanai un maksājumu nepiešķiršanai tīša pārkāpuma gadījumā un dalībvalstīs ir tieši piemērojama. Tādējādi minētais jautājums ir noregulēts ar regulu un Ministru kabinetam nebija tiesību paredzēt citādu risinājumu.

Tā kā noteikumu Nr. 139 114.3.apakšpunkts neatbilst augstākā juridiska spēka tiesību normām, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15.panta sesto daļu šī norma nebija piemērojama.

[3.2] Atbalsta samazinājums pamatots ar regulas Nr. 1122/2009 72.pantu, kas paredz iestādes rīcības brīvību, nosakot atbalsta samazinājuma apmēru. Iestāde ir izdevusi satura izvēles administratīvo aktu, tomēr tajā nav ietverts pamatojums un nav veikti lietderības apsvērumi. Tiesa, nepārbaudot iespējamās rīcības brīvības izmantošanas kļūdas, bet pati iestādes vietā sniedzot pamatojumu (matemātisku aprēķinu) samazinājuma piemērošanai, nepamatoti nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmo daļu.

[3.3] Apgabaltiesa nav vērtējusi regulas Nr. 1122/2009 71.panta piektās daļas 3.punkta attiecināšanu uz konkrēto lietu un tajā noteikto prasību personu iepriekš brīdināt. Šī norma ietver priekšnoteikumus pārkāpuma kvalificēšanai par tīšu pārkāpumu, tomēr pieteicēja izdarītais pārkāpums atzīts par tīšu, balstoties uz noteikumu Nr. 139 114.3.apakšpunktu.

[3.4] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norādīja, ka pārkāpumu nav veicis ar nodomu, jo, apzinoties, ka atbalsts ir vērsts tieši uz aktīvajiem lauksaimniekiem, nopļautā zāle tika sasmalcināta vai novākta biogāzes ražošanas vajadzībām. Pieteicējs uzskatīja, ka kvalificējas noteikumu Nr. 139 17.1.apakšpunktā paredzētajam izņēmumam, bet viņam nav jāreģistrējas Lauksaimniecības datu centrā, jo nopļautās zāles nodošana biogāzes vajadzībām nav atzīstama par dzīvnieku barības ražošanu.

Tiesa, secinot, ka lauksaimniecības zeme izmantota kā investīcijas objekts, nav vērtējusi noteikumu Nr. 139 17.1.apakšpunkta attiecināšanu uz lietu un faktu, ka nopļautās zāles nodošana biogāzes ražošanas vajadzībām ir lauksaimnieciska darbība.

Tiesa, neizvērtējot minētos apelācijas sūdzībā norādītos, lietas izspriešanai nozīmīgos apstākļus, nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu.

[4] Lauku atbalsta dienests ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka kasācijas sūdzība nav pamatota.

Motīvu daļa

[5] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 338.[1]panta otrās daļas 2.punktam tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, ja, izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nerodas šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.

Pārbaudījusi kasācijas sūdzības argumentus, tiesnešu kolēģija atzīst, ka nerodas šaubas par apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu.

[6] Regulas Nr. 1122/2009 72.pantā ir regulēta samazinājumu un nepiešķiršanas piemērošana tīšu pārkāpumu gadījumā. Ne regulā Nr. 73/2009, ne regulā Nr. 1122/2009 nav definēts jēdziens „tīšs pārkāpums". Savukārt noteikumu Nr. 139 114.punktā ir norādīti gadījumi, kurus atzīst par tīšu pārkāpumu regulas Nr. 1122/2009 72.panta izpratnē. Tostarp 114.3.apakšpunkts par tīšu pārkāpumu atzīst šo noteikumu 15.12.apakšpunktā minēto prasību neievērošanu vismaz 30 % no noteiktās lauksaimniecības zemes platības pēc atbilstības nosacījumu pārbaudes saskaņā ar regulas Nr. 73/2009 20.pantu.

Savstarpējās atbilstības noteikumu tīša pārkāpuma pamatā ir, pirmkārt, objektīvs elements, proti, šo noteikumu neievērošana, un, otrkārt, subjektīvs elements. Runājot par šo otro elementu, atbalsta saņēmējs var īstenot attiecīgo rīcību vai nu ar mērķi panākt neatbilstības savstarpējās atbilstības noteikumu situācijā, vai bez šāda mērķa, bet pieļaujot iespējamību, ka šāda neatbilstības situācija varētu rasties (sal. *Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 27.februāra sprieduma lietā A. M. van der Ham, A. H. Van der Ham-Reijersen van Buuren C-396/12, ECLI:EU:C:2014:98, 34.-35.punkts*).

Lietā nav strīda par pārkāpuma esību, proti, ka pieteicējs nav ievērojis savstarpējās atbilstības prasību par minimālo lauksaimniecības blīvumu 99,6 % no kopējās deklarētās platības. Tiesa ir piekritusi pieteicēja argumentam, ka vainas forma ir pārkāpuma subjektīvā puse. Tiesa ir analizējusi pieteicēja rīcību konstatētā pārkāpuma sakarā, pamatojot, kādēļ pārkāpums ir atzīstams par tīšu. Proti, piesakoties platību maksājumu saņemšanai 2014.gadā, pieteicējs apzinājās, ka nespēs izpildīt parakstītās saistības, līdz ar to saistību neizpilde ir notikusi apzināti (tīšs pārkāpums). Pieteicējs nav pamatojis, kādēļ tiesas veiktie secinājumi neatbilst regulas Nr. 1122/2009 72.pantam.

Apgabaltiesa norādījusi, ka noteikumu Nr. 139 114.punkta normas kalpo kā vadlīnijas, kas palīdz iestādei pieņemt vienveidīgus lēmumus, un informē pretendentus par to, kā iestāde vērtēs šāda veida pārkāpumus. Tiesnešu kolēģijas ieskatā, nav pamata apšaubīt noteikumu Nr. 139 114.punkta atbilstību regulas Nr. 1122/2009 72.pantam.

[7] Augstākā tiesa jau iepriekš, analizējot regulas Nr.1122/2009 72.panta 1.punktu, ir atzinusi, ka iestāde, lemjot par samazinājumu no 20 līdz 100 %, izdod satura izvēles administratīvo aktu, un, nosakot samazinājuma apmēru, ir vērtējama pārkāpuma nopietnība, apjoms, ilgums un atkārtošanās (*Augstākās tiesas 2016.gada 16.jūnija spriedums lietā Nr. SKA-164/2016(A420282213)*). Tiesa iestādes piemēroto samazinājumu ir analizējusi visu minēto apstākļu kontekstā un atzinusi to par atbilstošu un samērīgu. Tas, ka iestāde nav lēmumā atrunājusi visus apstākļus, ko pieteicējs uzskata par nozīmīgiem, vai nav sniegusi tik izvērst apstākļu analīzi kā tiesa, pats par sevi neliecina par lēmuma nepareizību.

[8] Pieteicējs nepamatoti atsaucas uz regulas Nr. 1122/2009 71.panta piektās daļas 3.punktu un tā piemērošanas nepieciešamību. Norma regulē īpašu situāciju, kad neatbilstība, kas atkārtoti radusies nolaidības dēļ, ir atzīstama par apzinātu rīcību regulas 72.panta nozīmē. No šīs normas neizriet, ka šādu priekšnoteikumu izpilde būtu jākonstatē visu tīšu pārkāpumu gadījumos.

[9] Pieteicējs uzskata, ka attiecībā uz viņu būtu jāpiemēro noteikumu Nr. 139 17.1.apakšpunktā paredzētais izņēmums. Šajā tiesību normā paredzētais izņēmums attiecas uz gadījumiem, kad lauksaimnieks līdz kārtējā gada 1.jūnijam ir reģistrējies Lauksaimniecības datu centrā kā dzīvnieku barības primārais ražotājs un atbilstoši Valsts ieņēmumu dienestā iesniegtajai gada ienākumu deklarācijai ir guvis lauksaimniecības darbības ieņēmumus.

Lietā nav strīda, ka pieteicies nav izpildījis normā minētās prasības. Līdz ar to viņam nebija nekāda pamata paļauties, ka uz viņu attiecas noteikumu Nr. 139 17.1.apakšpunktā paredzētais izņēmums.

[10] Ievērojot iepriekš minēto, kā arī to, ka izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā, tiesnešu kolēģija atzīst, ka kasācijas tiesvedības ierosināšanai nav pamata.

[11] Kasācijas sūdzība iesniegta, pirms 2017.gada 1.martā stājās spēkā grozījumi Administratīvā procesa likuma normās par drošības naudas atmaksu. Šobrīd spēkā esošā likuma redakcija neparedz drošības naudas atmaksāšanu, ja kasācijas tiesvedību atsakās ierosināt. Iesniedzot kasācijas sūdzību, pieteicējs varēja rēķināties ar tobrīd likumā noteiktajiem drošības naudas atmaksas noteikumiem. Līdz ar to attiecībā uz pieteicēju piemērojams kasācijas sūdzības iesniegšanas laikā spēkā esošais Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta otrās daļas 4.punkts, kas paredzēja atmaksāt pusi no drošības naudas, ja tiek atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību (*Augstākās tiesas 2017.gada 7.marta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-223/2017 (A420471313) 15.punkts, 2017.gada 16.marta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-802/20174 (A420195615) 12.punkts*).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta otrās daļas 4.punktu (*redakcijā, kas bija spēkā līdz 2017.gada 28.februārim*), 338.panta otro daļu un 338.[1]panta otrās daļas 2.punktu, tiesnešu kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 28.novembra spriedumu.

atmaksāt /pers. A/ pusi no samaksātās drošības naudas – 35,57 *euro*.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese L. Slica

Tiesnese V. Krūmiņa

Tiesnese I. Višķere